

İMAM HUMEYNÎ'NİN BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNE YAKLAŞIMI

Şerif Lakzaî

Bazı gruplar, basın özgürlüğünün toplumun refahına ve kalkınmasına sebep olabileceğine inanırlar. Siyaseti de içine alan basın özgürlüğü, siyasî özgürlüklerin bir örneği olarak halkın siyasî düşüncesini serbest bir ortamda açıklayabilmesini sağlar.

Basın düzenine hakim olan üç genel görüş söz konusudur : Hükümetin basına olan hakimiyeti denilen iktidarcılık görüşü; klâsik liberalizm düşüncesinin hakim olduğu özgürlükçü görüş ve özgürlük ve toplumsal sorumluluğun bir arada olmasına inanan toplumsal sorumluluk görüşü.

Bu makalede basının toplumdaki işlevi ve basın özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar ele alınmıştır.

Bazı gruplar, basın özgürlüğünün, toplumu mutluluğa götürebileceğine ve ülkenin gelişmesini sağlayabileceğine inanıyorlar. Çağdaş reformcu ve düşünürlerden sayılan Seyyid Cemaleddin Esedâbâdî'nin basın konusunda böyle bir düşünceye sahip olduğu bilinmektedir. Esedâbâdî basın özgürlüğünün Avrupa'da ilerlemeye sebep olduğunu belirterek şöyle der: “Batının ilerlemesini sağlayan araçlardan biri basın özgürlüğüdür. Bu özgürlük, yöneticilerin iyi ve kötü yönlerini, istisnasız olarak ortaya koymaktadır. Bunun sonucunda iyi yönleri olanlar onu güçlendirirken, fesad ve bencillğe kapılanlar bu yönlerini ıslah etmek zorunda kalırlar. Hiç kimse basın özgürlüğüne karşı bir eleştiride bulunmaz. Ancak asılsız, itham ve haksızlık söz konusu olduğunda, yasal mahkemelere başvurarak, durumun açıklığa kavuşması talebinde bulunurlar. Bizim İran'da ise basın ve medya bunun tam tersi yönünde düşünülmektedir. İyi davranışları iyi, kötü davranışları da iyi lanse etmektedir. Onlara göre iyi ve kötü arasında hiç bir fark yoktur ve söylediklerinin önemli bir kısmı abartılı ve gerçek dışıdır. Bunun en büyük nedeni yöneticilerin basın reformuna karşı olmalarıdır.”¹

Burada şu sorulara yer vermek gerekir: Acaba Seyyid Cemaleddin'in düşündüğü gibi, bugünkü toplumların ilerleme nedenlerinden birisi, bağımsız ve özgür basın mıdır? Halkların mutluluğu ve toplumların ilerlemesini sağ-

layacak olan basının görevi nedir? Basın, tam özgürlük sahibi olmalı mı? Yoksa, sınırlandırmalara tabi tutulmalı mı? Bu araştırmanın amacı İmam Humeynî'nin, basının görevi ve konumuna ilişkin bakışını incelemektir. Bu yüzden İmam Humeynî'nin bu sorulara vereceği cevaplar, konumuzu şekillendirecektir.

Siyasal özgürlükler alanına giren basın özgürlüğü, aslında, bu alanın en önemli unsurlarından biridir. İslâmî toplumdaki siyasî özgürlüğün anlamı, “toplumda yaşayan tüm bireylerin, siyasal düzenin yönetiminde rol almalarıdır. Yani ülkeyi yönetebilecek güce sahip olan bir grup, aristokrat ve aşiret mensuplarının egemenliği değil, bütün halkın, kavim, din, dil ve etnik farklılıkları bir kenara koyarak, sistemin belirlediği hedefler doğrultusunda yönetime katkıda bulunması anlamına gelir. Görüş ayrılıklarının ortaya çıktığı bir toplumda, en çok benimsenen görüşün egemen olacağı ve diğerlerinin ona uymalarının gerektiği doğal bir konudur.”²

Bu açıklamanın devamında şunları görüyoruz: “Bir toplumda halkın siyasal özgürlüğünden bahsedildiği zaman bu o toplumun seçmek ve seçilmek, siyasî faaliyette bulunmak, gazete yayınlamak, sendika ve parti kurmak, siyasî toplantılar düzenlemek ve siyasal görüş ve düşüncelerini açıklamak gibi haklara sahip olması anlamına gelir.”³

Aslında siyasal özgürlüğün, yönetenler ve yönetilenler arasındaki ilişkiyi açıklamak ve halkın siyasal sistemin oluşum ve gelişimine katkı sağlaması ve etkili olması, siyasal sistemi istediği doğrultuda yönlendirmesi anlamına geldiği söylenebilir. Elbette, toplumu oluşturan bireylerin din, dil ve etnik farklılıkları olması mümkündür. Fakat söz konusu siyasî özgürlüğün oluşturulabilmesi için bu farklılıkların bir kenara bırakılması şarttır.

Siyasal özgürlük konusunda yapılan bu tanıma göre halkın, basın yoluyla siyasal düşünce ve görüşlerini özgürce açıklayabilmesi, siyasî yönetime katılması ve istediği doğrultuda yönetimde rol alabilmesi gerekmektedir. Ayrıca, beklentileri ve taleplerini siyasal yönetime iletebilmelidir. İslâmî bir siyasal düzende, dinsel öğretilerde de yer aldığı üzere, bütün bireyler ülkenin yönetiminde söz sahibi olabilir.⁴ Halkın görüş ve düşüncelerini iletebilmesinin en iyi araçlarından biri kitle iletişim araçları ve

gazetelerdir. Siyasal yönetimden bağımsız ve özgür olan basın, gerçek anlamda, halkın istek ve eleştirilerini şeffaf bir biçimde yöneticilere ileten halkın konuşan dilidir. Nitekim, yönetime bağlı basın kuruluşları da sadece iktidar sahiplerinin istekleri doğrultusunda çalışmakta ve onların görüşlerini yansıtmaktalar.

Belki de “basın özgürlüğü” kavramının tanıtımını yapmaya ihtiyaç yoktur. Ancak, bu yazının konuya bakış açısını sunmak bağlamında kısa bir tanım yapmamız yerinde olacaktır. Anayasadaki “basın özgürlüğü” bölümünde şöyle bir madde vardır: “Bireyler yazı ve basın yoluyla, düşünce ve inançlarını, hiç bir izin almaksızın sansür yapılmadan yayınlama hakkına sahiptirler.”⁵

Seyyid Cemaleddin Esedâbâdî'nin gazeteyle ilgili anlatımı dikkate değer. Ona göre “gazete; gerçeği yazan, halkın yararına olan şeyleri açıklayan, aksaklıkları zikreden ve onların giderilmesine yönelik çözüm yolu gösteren bir araçtır. Mübalağayla dolu, kötü şeyler içeren birşey değil. Böyle bir gazeteyi yayınlamamak daha iyidir. Zira o, sadece kendini halk gözünde küçültür.”⁶

Böylece Seyyid Cemal'in düşüncesindeki gazete ve daha genel anlamda kitle iletişim araçları, halkın yararına olan gerçekleri yansıtır, iktidar sahiplerinin yağcılığını yapmaz.

İmam Humeynî de, gelişmiş ülkelerin özelliklerini anlatırken, özgür basının bu ülkelerin, somut özelliklerinden olduğunu vurgular. İmam'a göre böyle toplumlarda halk görüş ve inançlarını özgürce, genel platformlarda ve özellikle basın yoluyla açıklayabilmelidir. “Gelişmiş olan ülke, özgür olan ülkedir. Basını da, halkı da görüş ve düşüncelerini açıklamakta özgür olmalı.”⁷ Burada şu soru akla gelir: İmam Humeynî'nin düşüncelerine hakim olan teori nedir?

Bugüne kadar basınla ilgili birçok görüş ortaya atıldı.⁸ Bu görüşleri tamamlamak bu yazının amacının dışında olsa da tartışmamızın çerçevesini belirlemek için bu görüşlerin en önemlilerine değinmemiz gerekir. Basınla ilgili teorileri üç ayrı başlıkta incelemek mümkündür. İktidarcılık, özgürlükçülük ve toplumsal sorumluluk.

A-İktidarcılık:

Rönesans döneminin son yıllarına hakim olan iktidarcılıktan etkilenen bu görüşe göre hakikat; kitlelerin çabalarının sonucu olmaktan ziyade, büyük kitlelerin yönetimini üstlenen sayılı akıl sahibi insanın çabalarının ürünüdür. Akıllı insanlar ise, yüksek ve ileri zekaları sayesinde topluma hakim olup, halkı yöneten ve eğitime görevini yürüten kesimdir. Başka bir tabirle hakikat ve iktidar, birbirini tamamlayan iki ayrı unsurdur ve bireyler, iktidar merkezine yakın oldukları nispette hakikate ulaşırlar.

Bu anlayışa göre genel olarak basın, hükümetin tekelindedir. Bu yüzden yapılan her türlü eleştiri, hükümetin güvenliği ve istikrarını tehdit anlamına gelir ve zararlı olduğuna kanaat getirildiği için ona karşı tavır alınır.

Bu anlayışına göre, bir gazetenin yayınlanıp yayınlanmayacağı kararını, siyasî seçkinler verir. Aslında bu örneğe göre seçkinler halk yerine düşüncü ve halkın düşüncesini yönetir.⁹

Her halükarda bu yaklaşım, basın ve basın özgürlüğüne en alt seviyeden bakmaktadır. Buna göre bağımsız ve özgür basın, anayasa çerçevesinde bile millî güvenliği ve kamu düzenini bozabilir. Bu yüzden iktidar sahiplerinin kontrolünde olmalı ve onların istekleri doğrultusunda hareket etmelidir. Halk kendi çıkarlarını belirleme gücünden yoksundur. Onlar adına karar vermek ve mümkün olduğu kadarıyla basını sınırlanmak gerekir. Bu görüş, kitle iletişim araçlarını yalnızca iktidarın hizmetinde kabul etmektedir. Basın özgürlüğüne karşı bu denli muhalefetin perde arkasında, siyasî çekişmeler ve parti çıkarlarının olması mümkündür; ancak, toplumsal düzeyde ve basın sisteminde böyle bir görüşün hakim olduğu açıkça görülmektedir.

B- Özgürlükçü Görüş:

Demokrasinin ve din özgürlüğünün gelişmesi, serbest ticaretin yaygınlaşması, serbest ekonominin kabul görmesi ve entellektüel felsefi atmosferden etkilenen bu anlayış, iktidarcılığın etkisini azaltarak, özgürlükçülük denilen yeni bir kavramı gündeme getirdi. Bu yaklaşım, on yedinci yüzyılın başlarında şiddet kazandı ve on sekizinci yüzyıla kadar devam etti. Yeni siyasî ve toplumsal bir düzen olarak ortaya çıkan liberalizm, ken-

disini oluşturan felsefî ilkeler uyarınca birçok kurumun yanı sıra basının da rolünü ifa etmesine imkan veren bir çerçeve görevi görüyordu.

Bu yaklaşım, on yedinci yüzyılda, dönemin İngiliz hükümetinin alışılmadık bir biçimde basın faaliyetlerine sınırlama getirmesiyle ortaya çıktı. Hükümet, basın özgürlüğünün ülkenin güvenliği ve istikrarı için bir tehlike oluşturduğu gerekçesi ile her türlü sansür ve kontrol mekanizmalarını uygulamaya koydu. Liberalist düşünürlerin özgürlük isteyen haykırışları aslında, hükümetin bu tavrına karşı bir tepki olarak ortaya çıkmıştı. Neticede bu yaklaşım, genel anlamda klâsik liberalizm ve sınırlı devlet anlayışı, yasaların egemenliği ve gelişmiş güç kullanımını önlemek ilkesine dayalı, özel mülkiyeti kutsallaştırma, halk arasında özgürlük ve bireylerin kendi kaderi karşısında sorumluluğu temeline dayanmaktadır.

Bu örneğe göre insan, mantıklı, akıllı ve hedefi olan bir yaratıktır ve ona sadece bir araç gözüyle bakmamak gerekir. İnsan düşünen bir organizma olarak, çıkarları doğrultusunda karar alabilme ve çevresini düzenleme yeteneğine sahiptir. Düşünme, hatırlama, tecrübelerden yararlanma, analiz yapma ve sonuca varabilme yeteneği sayesinde, kendine özgü ve diğer canlılardan farklıdır. İnsanın potansiyel yeteneklerinin ortaya çıkması nihaî hedef sayılmakta, bu yüzden toplum ve hükümetin, insanın varlık boyutlarının dinamikleşmesinden başka bir hedef izlememesi gerekmektedir.¹⁰ Bu yaklaşım, basın özgürlüğüne en üst seviyeden bakmakta ve tabîi olarak, basının daha müsait bir ortamda, olayları ve gerçekleri yansıtma fırsatı bulup siyasî kalkınma doğrultusunda adım atarak, halkın mutluluğunu sağlamasından yanadır. Ayrıca, bu bakış açısından, medya ve kitle iletişim araçlarının faaliyeti, değil güvenliği ve istikrarı bozmak, tam tersine millî güvenliği güçlendiren unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Buna göre yönetim ve siyasî iktidar, basın ve medyanın hizmetinde olmalıdır.

Şimdi karşımıza çıkan soru şudur: Bu görüşlerden hangisi İmam Humeynî'nin görüşüne uygundur? Bunlardan hiçbirisi İmam'ın görüşüne uygun olmayabilir mi? Bu sorunun cevabı, üçüncü görüşün açıklamasıyla ortaya çıkacaktır.

C- Toplumsal Sorumluluk Görüşü:

Özgürlükçü görüşün gelişmiş şekli olarak ortaya çıkan bu anlayışa göre, basının özgürlük taleplerinin işleyişini kabul etmenin yanı sıra, toplum ve halka karşı sorumluluk ve taahhüt gibi özel görevler de basın için tanımlanmaktadır. Bu görüşün temelinde, özgürlük ve sorumluluğun birbirinin tamamlayıcısı olduğu, medyanın hükümeti ve devlet kurumlarını eleştiri hakkına karşı, millî menfaatler ve güvenlik, halkın ihtiyaçlarının cevaplanması gibi konularda sorumluluğunun da bulunduğu prensibi vardır. Bu anlayışa göre, kamunun doğru ve sağlıklı bilgiye olan ihtiyacı, medyanın tam bir özgürlüğe olan ihtiyacından önce gelmektedir. Medya kendi sorumluluklarının bilincinde olarak belirlediği politikalara göre faaliyetlerini yürüttüğü ölçüde bu görüş toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilir. Medya kendi sorumluluklarını unuttuğunda ise, diğer kurumlar, medyanın temel işleyişini gözlemeli ve bu işleyişin en iyi şekilde uygulandığı konusunda güven vermelidir.

Bu görüşte olanlara göre:

1. Medya, güncel olaylarla ilgili gerçek, kapsamlı ve şeffaf bilgi sunmalıdır.
2. Medya, görüş alışverişi ve eleştirileri yansıtmaya yönünde bir araç olmalıdır.
3. Medya, toplumda var olan grupların aynası olmalıdır.
4. Medya toplumun hedefleri ve değerlerini yansıtmalıdır.
5. Medya her türlü bilgiye ulaşmalı ve güncel bilgiyle donanmalıdır.

Diğer yandan bu yaklaşıma göre halk da medyaya karşı sorumludur. Halk bir taraftan kitle iletişim araçlarının kayda değer gücünün farkında olmalı, diğer taraftan bu gücün, sayılı kimselerin elinde olduğunu bilmeli, ayrıca medyanın, toplumun ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalabileceğinin farkında olmalıdır.

Özgürlükçü görüşte özgürlükler daha çok olumsuz boyutundan "...den özgür olmak" (kayıt ve şartlardan kurtulmak) ele alınırken, sosyal sorumluluk görüşünde, özgürlük olumlu boyuttan "... için özgürlük" (istenilen hedeflere ulaşmak için özgürlük) şeklinde algılanmaktadır. Bu anlayış çerçevesin-

de, hükümet sadece özgürlüğü sağlamakla kalmayıp faal bir şekilde onu güçlendirmeli ve gerektiği zaman vatandaşların özgürlüğünü korumalıdır.¹¹

Bu yaklaşımın özelliği, önce iki görüşün birleştiği bir noktada bulunmasıdır. Bu açıdan “sosyal sorumluluk” görüşünün, İmam Humeynî’nin basınla ilgili görüşüne yakın olduğu söylenebilir. Çünkü İmam’a göre medyanın iki yönlü işlevi vardır; hem halkın yüceliği, istekleri ve İslâmî düzenin kalkınması doğrultusunda hareket ederek kendi görevini olumlu bir biçimde yerine getirebilir, hem de toplumu durgunluğa, kötülüğe ve bozgunculuğa uğratacak şekilde, kendi görev ve sorumluluklarına aykırı olarak, olumsuz yönde hareket edebilir.

Bu anlayış İmam Humeynî’nin gerek devrimden önce, gerekse devrimden sonraki medyayla ilgili görüşlerini açıklayabilir. İmam, devrimden önce medyanın özgürlük adına kutsal değerlere hakaret ettiği gerekçesiyle itirazda bulunmuş ve onun kısıtlanmasını istemiştir: “Bu gazetecileri neden bu kadar özgür bırakıyorlar? Gazeteler niçin bu kadar iftira atıyorlar? Din alimleri giderse ülkenin dayanağı kalmaz. Neden medya bu kadar özgürdür?”¹²

Burada İmam medyanın, halkın çıkarları, inançları ve kutsal saydığı değerlere saygılı olması ve de bu değerlerin koruyucusu olması gerektiğine inanmakta ve tüm İran halkının kabul ettiği İslâmî değerlere hakaret etmeme si gerektiğine inanmaktadır.

İmam aynı dönemde yaptığı diğer konuşmalardan basın özgürlüğü olmamasından şikayetçi olur ve Pehlevî rejimini eleştirerek, anayasa uyarınca neden medyanın özgür olmadığını sorgular: “Siz anayasayı uygulayın yeter. Anayasaya göre basın özgür olmalı: Siz özgür bırakıyor musunuz? Biz bırakın anayasa uygulansın diyoruz. Bırakın basın özgür olsun diyoruz.”¹³ Başka bir yerde şöyle buyuruyor; “Bizim söylediğimiz şu; beyler anayasayı uygulayın. Basın özgürdür, kalem özgürdür. İzin verin meseleleri yazsınlar.”¹⁴ Burada İmam’ın istediği, basının özgür olması ve halkın iradesini ve isteklerini yansıtabilmesidir. Basın yöneticilerin siyasetlerini eleştirebilmeli ve kimse basını susmaya zorlayıp, sansür ve kısıtlama uygulamamalıdır.

Bu yüzden, bu örneğe göre İmam'ın görüşünde bir çelişki bulunmamaktadır. Söz konusu teori, İmam'ın basın konusundaki görüşlerini analiz etmek için en uygun görüş olarak değerlendirilebilir. Bu örnek bağlamında, İmam'ın düşüncesi konusunda üçüncü bir bakış açısı ortaya çıkar. Bu açıdan basın iki yönlü bir işlev kazanmaktadır; hem halkın çıkarlarını göz önünde bulundurarak aydınlatıcı bir rol üstlenir, hem de kamu yararını zedeleyen her şeyden uzak kalır.

Her halükarda bu görüş, basın özgürlüğü hakkında orta yolu bulan veya tercih edilen bir görüş olarak kabul edilebilir ve İmam'ın düşünceleri buna göre değerlendirilebilir.

Medyanın Toplumdaki İşlevleri

Bugün medya çeşitli nedenlerden dolayı dikkat çekmektedir. Bunlardan bir tanesi, medyanın siyasî kalkınma ve genel kültürün yaygınlaşmasındaki rolüdür. Nitekim, batıda yazılı eserler, kitapların tirajı, dergi ve gazeteler, halkın kitap ve dergilerden yararlanma oranı, kütüphanelerden yararlanma oranı, yıllık kitap ve dergi alım miktarı vb. kalkınmanın somut ölçülerinden sayılır.¹⁵

Bizim toplumumuzda da medya bugün büyük ölçüde ilerleme kaydetmiştir. Ülkemizde basın ürünlerinin sayısı ve çeşitliliği, aşağı yukarı her türlü düşünsel ve siyasal cereyanın beklentilerini karşılayacak düzeydedir. Yani bugün, basının toplumumuzdaki rolünde bir azalma olmamakta, bilakis günden güne işlevi artmakta ve daha fazla muhatap bulmaktadır.¹⁶

İmam Humeynî'nin sözlerinin analizinde kabul edilen görüşe, yani toplumsal sorumluluk görüşüne göre basın, iki boyutlu bir işlev kazanmaktadır. Gerçekte basın-yayın organları, "iki çehreli Janos" gibidir ve her bir çehresi ayrı bir işlev görmektedir ve farklı bir yöne gitmektedir.¹⁷ İmam'ın deyişiyle: "Gazeteler ve dergiler, bir ülkeyi kalkınmaya doğru yönlendirebilir veya bunun tersi bir işlev görebilir."¹⁸ Bu nedenle, medya yöneticileri, bu araçların toplum üzerindeki önemli etkilerinin farkında olmalı ve her zaman toplumun çıkarlarını gözetererek her türlü aşırılıktan kaçınılmalı ve toplumsal sorumluluğun orta ölçüsünü kaybetmemelidirler.

Bu yüzden İmam Humeynî, tüm kitle iletişim araçlarına birer eğitici gözüyle bakar: “Tüm iletişim araçları ülkenin birer eğitimcisi. Ülkeyi eğitmeli ve ulusa hizmet etmelidirler.”¹⁹ Burada medyanın hem eğitsel rolüne hem de millete hizmeti konusuna işaret edilmiştir. Aslında İmam’ın basından beklentisi, halka hizmet etmeleri ve onların isteklerini yansıtmaları yönündedir.²⁰

Ulusa hizmet etmek, insanların eğitiminde aktif rol üstlenmek demektir. İmam bu konuda şöyle der: “Dergi ülkenin hizmetinde olmalıdır. Ülkenin hizmetinde olmak, halkı eğitmek demektir. Gençleri eğitmek demektir. Basın, yiğit insanlar yetiştirmeli, ülkenin yararına olacak düşünür yetiştirmelidir.”²¹

Bu açıdan İmam’a göre medyanın önemli bir işlevi insan yetiştirmek ve gençleri eğitmektir. Aslında İmam, medyanın İslâm toplumun gelecekteki siyasetçileri, düşünürleri ve bilim adamlarının eğitilmesi yönündeki önemli ve belirleyici rolüne inanmaktadır. Toplumsal sorumluluk örneği kapsamında medya, gençlerin potansiyel güç ve enerjisinin boşa harcanmasını önleyip, onların akıl, inanç ve düşünce yönlerini güçlendirecek şekilde yönlendirilmesine katkı sağlar. Yani onları ahlakî bozulmaya, hayalperestliğe ve boşluğa sürükleyecek şekilde değil. Her halükarda, bir ülkenin geleceği, gençlerin düşünce gücü, dinamizmi ve akıllıca çalışmalarına bağlı olduğu kadar, medyanın bu yönde üstleneceği önemli role de bağlıdır.

İmam Humeynî’ye göre medyanın bir diğer işlevi ülkenin özgürlük ve bağımsızlığını koruma açısından etkin bir konuma sahip olmasıdır. İslâm Cumhuriyeti düzeniyle birlikte elde edilen bağımsızlık ve özgürlüğün kalıcı olması için tüm toplum bireylerinin uyanık olması gerekmektedir. “Bağımsızlık, özgürlük ve İslâm Cumhuriyeti” ilkesinin en başta gelen koruyucularından biri medyadır. İmam Humeynî gazete ve dergilerin ülkenin bağımsızlığını koruyacak şekilde yazması gerektiğine inanmaktadır. Böyle bir dergi İslâmî ve İslâm Cumhuriyeti’ne ait bir dergi sayılır.²² Bu yüzden insan yetiştirmeye yönelik rol üstlenen medyanın diğer bir görevi, bağımsızlık, özgürlük ve İslâm Cumhuriyeti ilkesine koruyuculuk yapmaktır. Medya, birinci görevi olan insan yetiştirme rolünü doğru bir şekilde yerine getirdiğinde, ikinci görevinde de başarılı olacaktır. Elbette, bağımsızlık ve özgürlüğü koruma görevi çeşitli boyutlarda boy göstermektedir.

Teorik açıdan bakıldığında medyanın tıpkı bir projektör rolü oynadığı görülür. Projektör rolü oynayan medya, siyasal arena ile ilgili kapalı ve karanlık köşeleri halka açıp aydınlatır. Projektör çalışmaya başladığı zaman, ülkeyi yönetenler ve sorumlular, kendilerini ışıklı bir alanda ve kamuoyu karşısında bulurlar. Dolayısıyla, medyanın yarattığı böyle bir ortamda bütün yöneticiler ve hükümet kadrosu, çalışmalarını halkın değerlendirmesine açık tutmuş olur. Yetkililer, halka karşı yanlış davranışları hususunda cevap vermek mecburiyetinde kalırlar. Diğer yandan medya “halk egemenliğini” kurumsallaştıracak güce sahiptir. Güç dengesi sağlanıp, siyasî güçler birbirini sindiremediği zaman ortamı sakinleştirmek için çalışır. Basının asıl işlevi bilgi eşitsizliğini bertaraf etmek ve bilgileri yeniden paylaşarak, düşünsel alanda güç dengesini sağlamaktır.

İletişim araçları ve özellikle gazetelerin bir diğer görevi, siyasîlerin yaptıklarını eleştirerek, halkın temel haklarını siyasî otoriteye karşı korumaktır. Elbette bizim varsayımımız İran yönetiminin dinî bir yönetim olduğu yönündedir. Bu yüzden halkın hak ve yasal hukukuna saygılı olması gayet doğal bir beklentidir. Şii bir dinî yönetim kapsamında, halk siyasal düzeni kendisinden saymakta ve onun yaptıklarını daha fazla bir hassasiyetle takip etmektedir. Dolayısıyla, böyle bir düzende, yetkililerin her türlü sapmaları ve yasalara aykırı davranışları halkın tepkisiyle karşılaşmakta ve onların eleştiri ve protestosuna maruz kalmaktadır.

Şüphesiz, dinî öğretilere dayalı bir sistemde dindar halk, adaletsizlik, fesat ve gayri ahlakî davranışlar karşısında sessiz kalmaz. Zira, dine dayalı siyasî hakimiyet, adaletin sağlanması, halkın temel haklarının korunması ve her türlü fesadı yok etmek demektir. Bu yüzden halk, her türlü zulüm ve tecavüz karşısında susmayı doğru bulmaz.

Medya, halkın eleştiri ve haykırıışlarını yetkililere ulaştırmak için uygun bir araçtır. Bir araştırmacı Nisa suresinin 148. ayetinden²³ şöyle bir anlam çıkarmakta: “Bir zulüm söz konusu ise, iletişim araçlarında yansıtılmalıdır. Kaldı ki medya, hükümetin yaptıklarını değerlendiren ve halka danışmanlık yapan bir kurumdur. Böyle bir işlevin Kur’ân açısından da değerli olduğu kesindir.”²⁴

İmam Humeynî'nin görüşünde basının bir diğer görevi, halkta ümit ve güven yaratmaktır. Dolayısıyla basın, halkı ümitsizliğe ve güvensizliğe sevkedecek her türlü davranıştan kaçınmalıdır. İmam Humeynî şöyle buyurur: “Yazarlarımız ve konuşmacılarımız, halka ümit vermek peşinde olmalı, halkı ümitsiz etmemeli, güçlü olduğumuzu vurguyla söylemelidirler. Biz yapabiliriz demelidirler. Gücümüz yetmez dememelidirler ve gerçekten de öyledir. Başarıyoruz, gayret etmeliyiz. Bugün basının en güzel hizmeti, Doğu ve Batı düzenlerine karşı mücadele veren ve zulüm karşısında boyun eğmeyen milletimize ümit vermektir. Yazarlar ve konuşmacılar birbirini zayıflatmak yerine, halkın kendine güvenini güçlendirmeye çalışırsa, halkta manevî bağımsızlık oluştururlarsa, biz her zaman galip geliriz.”²⁵

Basın Özgürlüğünün Sınırları

Basın özgürlüğünün sınırlarından bahsederken, dikta yönetimlerinin basına uyguladığı ve özgürlüğün anlamını kavramakta zorluk çeken cahil insanlar tarafından toplum ve medyaya yüklenen sınırlandırmalar değil, İmam'ın görüşünde vurgulanan ve anayasada belirlenen sınırlar kastedilmektedir. Basına uygulanan sınırların, özgürlük ilkesinin suistimal edilmesinden kaynaklandığı açıktır. Zira, özgürlükler suistimal edilerek, toplumun yararını ve İslâmî temelleri tehlikeye atmaktadırlar. Bunun gibi sınırlandırmalar, iktidarcılık görüşü çerçevesinde değil, toplumsal sorumluluk görüşü çerçevesinde açıklanabilir ve basın özgürlüğü ile çelişmez.

İmam Humeynî'nin sözlerinde üzerinde durulan basın özgürlüğü sınırları şöyledir:

A-Yasalar

İmam'ın bu görüşünü tüm özgürlük alanlarında görmek mümkündür. İmam'a göre özgürlük, genel anlamda yasal sınırları geçmediği surette caizdir. Bu yüzden yasalar, tüm halkın güvenliği ve toplumun düzenini sağladığına göre, özgürlüklerin genişletilmesi ve korunması açısından güvenilebilir bir noktadır. Bu şekilde basın muhtemel saldırılar ve tacizlerden korunur ve toplumsal düzendeki sorumluluklarını yerine getirebilir. İran anayasasının 24. maddesi şöyle der: “Yayın organları ve medya, kamu hukuku veya İslâm'ın te-

mel ilkelerini ihlal etmediği müddetçe, meseleleri beyan etmek hususunda özgürdürler. Detaylarını yasalar belirleyecektir.” Bu maddede, bir yandan basının özgürlüğü vurgulanmış, diğer taraftan iki kayıt getirilerek sınırlandırılmıştır: Birincisi, İslâm'ın temel ilkelerini ihlal etmemesi, diğeri ise kamu hukukunu ihlal etmemesi. Bu maddenin sonunda da işaret edildiği gibi, 1984 yılında Meclis'te onaylanan Basın Kanunu'nun 4. ve 6. bölümünde bu iki sınırlandırma, örnekleriyle detaylı bir şekilde açıklanmıştır.²⁶ İmam Humeynî, özgürlüğü kanun çerçevesinde görmektedir: “Her ülkede özgürlük kanunlar çerçevesindedir. Halkın yasaları çiğneme özgürlüğü yoktur.”²⁷ “Gazeteler her şeyi yazmakta serbesttirler, meseleleri yazmakta özgürdürler. Ancak halkın kutsal değerlerine hakaret etmekte de özgür müdürler?”²⁸

B- Fitne, Kışkırtma ve Zayıflatma

“Devrim yıllarında devamlı basın özgürlüğü istediğimizi hatırlattık. Ancak, ihanet ve fitne karşısında sessiz kalmayacağız ve önleyeceğiz. Gazeteler, halkı kışkırtacak veya zayıflatacak, asılsız başlıkları kullanmaktan çekinmeli ve kendilerini devrimin gidişatına uydurmalıdır ve devrimin zararına olan yazıları yayınlamaktan kaçınmalıdırlar. Zira bunlar, fitne sayılır.”²⁹

C- İftira, Yalan ve Şayia

“Ben gazeteciler ve iletişim araçları cemaatına sesleniyorum. Şayia uydurmaktan kaçınınsınlar, tirajlarını yükseltmek için yalan ve boş haberler yazmasınlar. Özgürlüğü suistimal etmeyin ve halkın yolundan sapmayın. Küçük olayları abartmak ülkenin ve milletin yararına değildir.”³⁰ Başka bir yerde ise şöyle der: “Gazeteler halka küfretmekte özgür müdür? Halkı itham etmekte serbest midir? Böyle özgürlük olamaz, özgürlük fitne demek değildir... Böyle özgürlüğü bizim halkımız kabullenemez.”³¹

Sözünü ettiğimiz konuları toparlarsak; İmam Humeynî'nin siyasal düşüncesinde asıl olan basının özgür olmasıdır. Nitekim, İslâm İnkılabı'nın ilk zafer günlerinde olduğu gibi toplumda ve medyada mutlak bir özgürlük hakimdi. Ancak, kısa süre sonra özgürlük ilkesinin suistimal edilmesinden dolayı medya konusunda yasalar çıkartılarak uygulamaya konuldu. İmam Hu-

meynî'nin bu konuya ilişkin konuşmaları aydınlatıcıdır: “Biz onlara serbestlik tanıdık, mutlak bir serbestlik. Bu müddet içerisinde iki yüzü aşkın parti ve grup, gazete ve dergiler yayınlandı ve hiç kimse onlara mani olmadı. Oysa onlar bizim bütün kutsallarımıza hakaret ettiler. Hükümete karşı kötü davrandılar. İslâm'a karşı kötü davrandılar. Bütün bunlara rağmen kimse size karşı çıkmadı. Ancak, yaptıklarınızda fitne izleri gördük ve fitneci olduğunuzu anladık. Fitneci olduğunuzu saptadıktan sonra halk sizin nasıl insanlar olduğunuzu anladı. Artık her istediğinizi yapmanıza izin veremeyiz.”³²

İmam'ın bu konuşmalarından, özgürlükçü görüşü anlaşılmalıdır. İmam'a göre devrimin ilk yıllarında bütün bireyler ve gruplar mutlak özgürlükten yararlanıyordu. Ancak, bu özgürlük suistimal edilerek, yeni ayakta durmaya çalışan İslâmî düzeni yıkma faaliyetine dönüştürüldü. Sonuçta basın özgürlüğüne kısıtlama getirildi. Başka bir yerde ise İmam Humeynî şu konuya değinmekte; “İnkılabımızın başından beri tüm özgürlükler İran'da vardı ve tüm gruplara böyle bir fırsat verildi, hiç kimse karşı çıkmadı. Bir süre sonra fitneler başladı. Kendilerini özgür hissedince fitne yapmaya başladılar. Kalem fitnesiyle milletimizi doğru yoldan saptırmaya çalıştılar. Bizim halkımız her türlü özgürlükten yana, ancak fitne ve fesattan yana değildir.”³³ Bu yüzden İmam'ın yaklaşımında asıl olan basının özgürlüğüdür. Basın, toplumsal sorumluluk ve taahhütlerin dışına çıkmadığı müddetçe, hiç bir sınırlamaya maruz kalmayacaktır. Böylece, yeni kanunlar çıkartılarak (anayasa ve Devrim Konseyi'nin aldığı kararlar) basın hususunda, toplumsal sorumluluk teorisi esas alındı.³⁴

Diğer yandan hatırlatmak gerekir ki, İmam Humeynî'nin siyasal düşüncesindeki özgürlük meselesi, özellikle basın özgürlüğüne yaklaşımı, sadece hakim olan siyasî düzene karşı verdiği mücadele için değil, onun teorik temellere dayalı siyasal düşüncesinde mevcut olduğu içindir. Bundan önce de bahsettiğimiz gibi İmam Humeynî'nin basın özgürlüğü düşüncesini ancak toplumsal sorumluluk görüşü kapsamında açıklamak mümkündür. Ancak bu şekilde İmam'ın, İslâm devrimi öncesi ve sonrası ortaya konulan görüşleri incelenebilir. Pehlevî döneminde basın özgürlüğünü savunduğu gibi, İslâm Cumhuriyeti döneminde de bu durumu savunmakta ve o dönemde sınırsız öz-

gürlük sayesinde halkın kutsallarına hakaret ettiklerinden dolayı eleştirdiği basına, İslâm Cumhuriyeti döneminde de aynı nedenlerden dolayı, kutsal değerlere saygılı olmaları konusunda uyarıda bulunmaktadır.

Bu yüzden İmam'ın sözünden anlaşılan şudur ki basın, İslâm Cumhuriyeti siyasal düzenini yıkmak niyetinde oldukları zaman sınırlandırılmışlardır ve sadece yeni siyasal düzenin istikrarını sağlamak, demokrasi ve özgürlük haklarının sınırlandırılması için bir kanıt olamaz. İslâm İnkılabı sonrası koşullarda, basın kayda değer bir düzeyde ilerledi ve İslâm İnkılabı'na karşı silahlı çatışmaya giren bazı gruplar dahi gazeteler çıkarmaya başladı. Böyle bir durumda yeni siyasî düzene bağlı güçler, uzun süren mücadele sonrası elde ettikleri değerleri korumak, toplumdaki istikrarı sağlamak ve kargaşaya son vermek için en uygun yolu seçtiler ve böylece özgürlükçülük teorisi, tecrübe sonucu bir kenara konularak, toplumsal sorumluluk teorisi dönemi başladı. Ayrıca, sekiz yıl süren savaş gibi kritik ve hassas koşullara rağmen ülke genelinde 20 seçimin yapılması, toplumsal sorumluluk teorisi kapsamında, özgürlükçü boyutun daha öne çıktığının açık bir göstergesidir. Sonuç olarak, özgürlük İmam Humeynî'nin siyasal düşüncesinin temelini oluşturmaktadır. Siyasal düzene karşı verdiği mücadelede yarar sağlamak için kullandığı bir araç değildir. Ayrıca, İslâm devrimi sonrasında uygulanan özgürlük ve demokrasi örneği sona ermiş değil, sadece isim değiştirerek, toplumsal sorumluluk örneğine dönüştürülmüştür.

Buraya kadar ortaya konulan görüşler basın özgürlüğü ile ilgili gündeme getirilebilecek konuların sadece bir kısmıdır. Araştırmanın sonucu şu şekilde sıralanabilir:

- Basın özgürlüğü, siyasal özgürlüklerin en önemli örneklerinden biridir. Basın özgürlüğü esas alınarak, siyasal düzenlerin özgürlük düzeyi ölçülerek, medyanın bağımsızlığı incelenebilir. Medyanın kabul gördüğü yönetim sistemlerinde halk özgür bir biçimde ve yasal çerçevede görüş ve düşüncelerini açıklayabilir. Ancak totaliter toplumlarda, böyle bir olanak söz konusu değildir. Basınla ilgili İmam Humeynî'nin siyasal düşüncesine hakim olan görüş, "toplumsal sorumluluk" görüşü olmakla birlikte, bu görüş esas alınarak, İmam'ın düşüncesinde içerik açısından çelişkili görünen konulara cevap

verilebilir. İmam'ın düşüncesinde iktidarcılık örneği söz konusu değildir. Bu yaklaşım, halka ve medyaya yüklediği geniş kısıtlamalardan dolayı, İmam'ın görüşüne aykırıdır. Nitekim özgürlükçü görüş de, suistimal edilmedikçe İmam'a göre kabul edilebilir. Toplumsal sorumluluk örneği, iktidarcılık nazariyesinin gelişmiş şeklidir. Bu yaklaşım esas alınarak, basın özgürlüğü ile ilgili, orta bir yol bulunmaktadır ve bu üçüncü teori İmam'ın görüşüne en uygun olandır.

- İmam'a göre medyanın toplumda iki yönlü işlevi vardır: Hem toplumun kalkınması ve refahına, hem de kültürel ve bilimsel açıdan geri kalmasına neden olabilir. Olumlu işlevi İmam'a göre toplumun eğitimi ve yönetimi doğrultusunda alabileceği roldür. Diğer bir deyişle, bireylerin yeteneklerinin geliştirilmesi konusunda fedakar bir öğretmen gibi gönülden çalışması gerekmektedir. Medyanın diğer bir işlevi, İslâm Cumhuriyeti'nin özgürlük ve bağımsızlığını koruması ve halkı bu yönde göreve çağırmasıdır. Siyasî partiler ve sivil toplum örgütlerinin olmaması durumunda medya, halkla yönetim arasında, aracı rolünü üstlenip yöneticilerin faaliyetlerini dikkatlice incelemeye alır. Gerçekleri halka açıklama görevini, halkın temel haklarını, yönetim ve siyasî iktidar karşısında savunur. İmam'a göre medyanın başka bir görevi, halkı geleceğe ümitlendirmesi, kendilerine güven kazanmalarını sağlamasıdır.

Böylece yazının başında sorulan soruya yanıt olarak, basının toplumda, kültürel ve siyasî gelişmeyi sağlamak açısından önemli rol üslenebileceği ve sivil toplum örgütlerinin oluşmasına büyük katkı sağlayabileceği söylenebilir. Ayrıca yöneticilerin yaptıklarını eleştirerek ve gerçekleri doğru olarak yansıtarak, yönetim kadrosunu kamuoyunun değerlendirmesine sunar.

- İmam'ın açıklamalarının yorumu, ancak toplumsal sorumluluk örneği çerçevesinde mümkündür. Tabî olarak, medya özgürlükten yararlanmakla birlikte, birtakım kısıtlamalara da maruz kalır. İmam'a göre basının kısıtlanmasını sağlayan birinci şey, anayasadır. Bu nedenle İmam, kanun çerçevesinde basın özgürlüğünden yanadır. Kanun, basın özgürlüğü ve toplumun düzeninin garanti altına alan en önemli etkidir.

Her halükarda günümüz toplumlarında, kalkınmanın ve ilerlemenin en önemli etkenlerinden birinin basın ve iletişim araçları olduğu söylenebilir. Özgür ve bağımsız gazeteler, halk egemenliğine dayalı yönetim sistemlerinde dördüncü erk olarak algılanmakta ve toplumun arzu edilen akılcı hedeflere doğru yönlendirilmesi konusunda önemli rol oynamaktadırlar. Ayrıca, kanuna göre basın, mutlak bir özgürlüğe sahip olamaz ve yasal kısıtlamalara tabi tutulur. Doğal olarak bu kısıtlamalar medyanın bağımsızlığı ve beyan özgürlüğünü ciddi biçimde tehlikeye sokmayacak düzeyde olmalıdır ve halkın sözcülüğünü yapan medyanın hükümete bağlı olması şüphe uyandırmamalıdır. Böyle bir durumda basın, toplumsal sorumluluk kapsamında, hem taahhütlerini yerine getirmiş olur hem de toplum karşısındaki sorumluluğunu üslenmiş olur.

DİPNOTLAR

- 1 Seyyid Cemaleddin Esedâbâdî, Siyasî Mektuplar, Derleyen: Ebu'l-Hasan Cemalî Esedâbâdî, 3. baskı, Tahran, Emir-i Kebir Yayınevi, 1981, s. 69-70.
- 2 Endişeye Howze Dergisi, Yıl: 5, 1999, s. 102. Bu görüş dini lider Ayetullah Hamaney'e aittir. Daha fazla bilgi edinmek için bakınız: Dr. Menuçehr Tabatabaî Motemeni, Azadi-haye Umumî ve Hukuk-i Beşer, Tahran Üniversitesi Yayınevi, Tahran, 1991; Karl Kohen, Demokrasi, çev. Feriba Mecidi, Harezmi Yayıncılık, Tahran, 1994, Frans Noyman, Azadi, Godret ve Kanun, çev. İzzetullah Fulatvand, Harezmi Yayıncılık, Tahran, 1994.
- 3 Aynı kaynak, s.106.
- 4 Emri bi'l-mâruf ve nehyi ani'l-münker ile meşveret ilkeleri toplumdaki genel katılıma işarettir. Ayrıca, "müslümanların işleriyle ilgilenmeden sabahlayan müslüman değildir" rivayetini istinat edilebilir. Bkz. Allâme Meclisi, Biharul-Envar, Beyrut baskısı, c.7, s.336.
- 5 Siyasî Terimler Sözlüğü, İran Bilgi ve Bilimsel Belgeler Merkezi, Tahran 1996, s.151. Abdurrahim Talibof basın özgürlüğü konusunda şöyle der: "Bir insan, yazdığı her şeyi yayınlama hakkına sahip olmalıdır ve engellenmemelidir. Ancak yazdıkları iftira içerirse veya özgürlük ilkesine aykırı olursa durum farklı olur." Dr. Seyyid Mahmud Haşimi, İran İslâm Cumhuriyeti Anayasası, Şehid Beheştî Üniversitesi, Tahran, 1995, cilt 1, s. 5; Dr. Muhammed Cafer Lengrudî, Hukuk Terminolojisi, Genc-i Daniş Kütüphanesi, Tahran, 1995, s. 32.
- 6 Seyyid Cemaluddin Esedâbâdî, Siyasi Mektuplar, Derleyen: Seyyid Hadî Hosroşahî, Cumhurbaşkanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi, Tahran, 1998, s.291.
- 7 İmam Humeyni'nin Konuşması (1998), (İmam Humeyni'nin Eserlerini Düzenleme ve Yayınlama Kurumu).

- 8 İnkılab Gazetesi, Dr. Ali Asghar Kia ile röportaj, (14 Ağustos 1999), sayı 103, s. 5.
- 9 A.g.e.
- 10 A.g.e.
- 11 A.g.e.
- 12 Kevser, c.1, s. 25, (1962) İmam'ın bu eleştirel konuşmaları, Pehlevî döneminde basının kutsal değerlere yönelik yaptığı hakaretlere işaret etmektedir.
- 13 A.g.e., c.1, s.115
- 14 A.g.e., c.1, s.120
- 15 Muhammed İbrahim Ensari-yi Lâri, Nezâret Ber Matbuat Der Hukuk-i İran, Suruş yayınları, Tahran, 1996, s. 24.
- 16 Bugün artık elektronik gazetecilik yaygınlaşmaktadır. Kimilerine göre bu gidişle bir süre sonra gazete ve basılı medyadan hiçbir eser kalmayacaktır. İran Gazetesi, 6 Aralık 1999, sayı 1375, yıl 5, s. 6.
- 17 Janos, destanlardaki Latyum ülkesinin (bugünkü İtalya) padişahıdır. Efsaneye göre Allah bu padişaha geçmişi ve geleceği görme gücü vermiştir. Onun geçmiş ve gelecek hakkındaki bu bilgisi iki yüzle resmedilmesine neden olmuştur. Roma halkının parası üzerinde de bu padişah iki çehreli olarak yer almıştır. Moris de Worje, Siyaset Usulü adlı kitabında siyaseti bu mitolojik padişaha benzeterek, siyasetin içinde barındırdığı çelişkiyi tasvir etmeye çalışmıştır. Moris de Worje, Siyaset Usulü, çev. Dr. Ebulfazl Kazi, Dadgoster, Tahran, 1997.
- 18 Sahifeyi Nur, c. 14, s. 248
- 19 A.g.e. c. 6, s. 193
- 20 A.g.e. c. 6, s. 192
- 21 A.g.e. c. 8, s. 24
- 22 A.g.e.
- 23 "Allah, zulmü gören müstesna, kötü sözün apaçık söylenmesini sevmez ve Allah duyar, bilir." Nisa suresi 148.
- 24 Dr. Mehdi Huseyniyan Rad, "Merz-i Azadiye Resâneha, Cedeli Dirine der İran", Subh-i İmrüz gazetesi, 2 Mayıs 1999, s. 6.
- 25 Sahifeyi Nur, c. 13, s. 286-87.
- 26 Basın yasasına göre, İslâm'ın esasına hakaret örnekleri şunlardan ibarettir: 1- Küfür içeren konuların yayınlanması ve İran İslâm Cumhuriyeti'nin esaslarına zarar verecek yazıların yayınlanması, 2- İslâm dini ve onun kutsallarına hakaret, 3- İslâm İnkılabı liderine ve taklit mercilerine hakaret, 4- Fuhuş ve ahlakî bozgunculuğa sebebiyet veren resimler ve yazıların yayınlanması, 5- İsrâfi yaygınlaştıracak yazıların yayınlanması. Ayrıca, kamu hukukunu çiğneyecek; a) Makamlar, kurumlar, organlar ve tüm bireylere atılan iftiralar, b) Gerçek veya tüzel kişilere hakaret etmek, c) Güvenliğe ya da İran İslâm Cumhuriyeti'nin yurt içi veya yurt dışı çıkarlarına yönelik kışkırtıcı hareketlerde bulunmak, d) Mah-

rem meseleleri açıklamak ve yayınlamak, e) İslâmî Şura Meclisi'nin kapalı oturum müzakerelerini açıklamak ve yayınlamak, f) Yargı organlarının kapalı duruşma kayıtlarını açıklamak, g) Etnik meselelerini kışkırtarak, toplumda fitne çıkarmak, h) Sapık düşünceleri yaymak. Bu yasaya göre basın suçları şunlardan ibarettir: 1) Kişilerin haysiyetini çiğnemek ve iftira atmak, 2) İslâm dini ve kutsallarına hakaret etmek, 3) Lider, liderlik konseyi üyeleri veya taklit mercilerine hakaret etmek, 4) Gizli konuları açıklamak, 5) Tehdit, 6) Ahlakî kurallara aykırı resim ve yazı yayınlamak, 7) Halkı ülkenin güvenliği aleyhinde eylem yapmaya tahrik etmek, 8) İzinsiz yayın yapmak, 9) Başka bir yayın organının amblemini taklit etmek. Muhammed İbrahim Ensari-yi Lari, s.171,172;177-178.

27 Sahifeyi Nur; c. 7, s. 18 ve c. 6, s. 271.

28 A.g.e., c. 7, s. 19.

29 A.g.e., c. 8, s. 284, 285.

30 A.g.e., c. 8, s. 221.

31 A.g.e., c. 7, s. 19.

32 A.g.e., c. 8, s. 267.

33 A.g.e., c. 10 s. 234.

34 İran İslâm Cumhuriyetinin ilk anayasası 1979'da İslâm İnkılabı Konseyi'nin onayından geçti.